

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԵՎ ՀԱՄԱՅՆ ՌՈՒՍԻՈ ՊԱՏՐԻԱՐԺ
ՆՈՐԻՆ ՍՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ԱՆԵՔՍԻ

ՌՈՒՄԻՆԻԱՅԻ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ ՀՈՒՍՏԻՆԻԱՆ

ԲՈՒԼՂԱՐԻԱՅԻ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ ԿԻՐԻԼ

Խ Մ Բ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՌՈՒՍ ՊՐԱՎՈՍԼԱՎ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ՔԱՌԱՄՆԱՄՅԱԿԸ

Մայիսի 10—18 օրերին, Մոսկվայում, հանդիսավոր իրադրության մեջ տոնվեց Ռուս Պրավոսլավ Եկեղեցու Պատրիարքության վերահաստատման 40-ամյակը:

Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Նորին Սրբություն Ալեքսիի հրավերով, Ռուսաց Եկեղեցու այդ պատմական հոբելյանական հանդիսություններին հրավիրվել էին Պրավոսլավ բոլոր Եկեղեցիների պատրիարքներն ու բարձրաստիճան ներկայացուցիչները:

Ռուս Պրավոսլավ Եկեղեցու Պատրիարքության վերահաստատման 40-ամյակի հանդիսություններին մասնակցելու ուրախ առիթով Մոսկվա էին ժամանել Կոստանդնուպոլսի Տիեզերական Պատրիարքի ներկայացուցիչ Փիատիրի միտրոպոլիտ Արեմագորասը, Ալեքսանդրիայի Պատրիարք Քրիստափորը, Անտիոքի Պատրիարք Ալեքսանդր Գ-ը, Վրաստանի Պատրիարք-Կարողիկոս Մելքիսեդեկ Գ-ը, Ռումինիայի Պատրիարք Հուստինիանը, Բուլղարիայի Պատրիարք Կիրիլը, Սերբիայի Պատրիարքի ներկայացուցիչ Իոան Եպիսկոպոսը, Արեմքի միտրոպոլիտ Յակովը, Ալբանական, Լեհական, Չեխական, Ֆինլանդական և այլ Պրավոսլավ Եկեղեցիների ներկայացուցիչները:

Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Նորին Սրբություն Ալեքսին, ի ճշման այն խոր

հարգանքի, որ Ռուսաց Եկեղեցին տաճում է դեպի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինն ու ճրագրաբանական Գահակալ Նորին Ս. Օծություն Ս. Տ. Վազգեն Ա Կարողիկոսը, իր փետրվար 24 թվակիր նամակով պաշտոնապես հրավիրել էր նաև Վեհափառ Հայրապետին, որպես հյուր ներկա լինելու Ռուսաց Եկեղեցու Պատրիարքության վերահաստատման հոբելյանական այդ հանդիսություններին:

Վեհափառ Հայրապետը, սիրով և շնորհակալությամբ ընդունելով Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Ալեքսիի սրտագին հրավերը, որոշեց անձամբ ներկա լինել Ռուս Պրավոսլավ Եկեղեցու ազգային մեծ հանդիսությանը, փոխադարձ հարգանք մատուցելու Ռուսաց Պրավոսլավ Եկեղեցուն և ճրագրաբանական Պետին, և էլ՝ ավելի սերտացնելու և ամրապնդելու Հայ և Ռուս Եկեղեցիների, հայ և ռուս ժողովուրդների սրտառույշ բարեկամությունը:

Վեհափառ Հայրապետը Մայիսի 9-ին Երևանի օդանավակայանից իր շֆախմբի հետ մեկնեց Մոսկվա:

Մոսկվայում խանդավառ մթնոլորտի մեջ և մեծ հանդիսությամբ տոնվեց Ռուսաց Պրավոսլավ Եկեղեցու Պատրիարքության վերահաստատման 40-ամյակը:

Ուղիղ 40 տարի առաջ, 1917 թվականին, երկար ընդհատումից հետո, Մոսկվայի և

Համայն Ռուսիո հանգուցյալ Տիխոն Պատրիարքի օրով, վերահաստատվում է Ռուսաց Պրավոսլավ եկեղեցու Պատրիարքությունը:

Ինչպես հայտնի է, Բրիտոնեությունը Ռուսաստան մուտք է գործել Ժ դարում, Կիևի մեծ իշխան Վլադիմիրի օրով, հարավից, Կոստանդնուպոլսի Բյուզանդական եկեղեցու ֆառգիչների միջոցով: Հերանոսությունը հարավային Ռուսաստանում համարյա առանց պայքարի տեղի է տալիս Բրիտոնեության առաջ և ռուսական հողի վրա հիմնվում է առաջին Քրիստոնեական եկեղեցին: Ռուսական երիտասարդ և նորաստեղծ եկեղեցին, երկար ժամանակ, մանավանդ իր սկզբնավորության և կազմակերպության օրերին, կախման մեջ է գտնվում Կոստանդնուպոլսի Օրթոդոքս Մայր եկեղեցուց որպես «ըուստր եկեղեցի»: Հետագայում, սակայն, «մայր» և «ըուստր» եկեղեցիների փոխհարաբերությունը վերջնականապես հանգում է Ռուսաց նորանիմն եկեղեցու լիակատար ենթարկմանը Կոստանդնուպոլսի Տիեզերական Պատրիարքին: Ռուսաց եկեղեցու ղեկավարությունը անցնում է Տիեզերական Պատրիարքի ձեռքը, որը անսահմանափակ իշխանություն է ձեռք բերում Ռուսական եկեղեցու վրա: Նա էր նշանակում Ռուսաց եկեղեցու միտրոպոլիտներին, ձեռնադրում եպիսկոպոսներին: Որպես կանոն, Պատրիարքը Ռուսաստան է ուղարկում հույն միտրոպոլիտներին, առանց հաշվի առնելու ռուս հոգևորականության, ազնվականության և ժողովրդի ցանկությունը: Այս դրությունը շարունակվում է 500 տարի: Այս ժամանակաշրջանում Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցին անում, ամրապնդվում է և կազմակերպվում, ունենում իր ինքնուրույն եկեղեցական կանոնադրությունն ու ժամակարգությունը:

Այդ ժամանակաշրջանում Ռուսական եկեղեցու շուրջը կազմակերպվում է հավատավոր, կրթված և լուսամիտ հոգևորականություն, որը կարողանում է լիապես սպասարկել իր ժողովրդի հոգևոր կարիքներին և իր ձեռքում է կենտրոնացնում Ռուսաց եկեղեցու ղեկավարության գործը:

ԺԴ և ԺԵ դարերում, Բյուզանդական եկեղեցուց անջատվելու խնդիրը սուր կերպով է դրվում: Ժամանակաշրջանի ռուս պետական, ֆաղափական ու եկեղեցական գործիչները

պահանջում են, որ Ռուսաստանը ունենա իր ազգային, անկախ ու ինքնուրույն միտրոպոլիտությունը, իր անկախ հոգևոր իշխանությունը: Այս նկատառումներով, ԺԵ դարում Մոսկվայի իշխանների ֆաղափական հեռատեսությամբ և ռուս միտրոպոլիտների հայրենավեր գործակցությամբ, Ռուսաց եկեղեցու միտրոպոլիտի արքունավայր դարձավ Մոսկվան: Ռուսաց եկեղեցու անկախության հարցը ժամանակի հրամայական պահանջ էր դարձել Ռուս եկեղեցու ներքին անի, կազմակերպվածության և բյուզանդական կայսրության անկախուն դիրքի հետևանքով: ԺԵ դարի 50-ական թվականներին Բյուզանդիոնը, շրջապատված արշավող օսմանցիներից, ապրում էր ծանր և մղձավանջային օրեր: Կայսրը և Պատրիարքը իրենց հայացքները ուղղել էին դեպի Հոմ: Վտանգի տակ էր օրթոդոքսությունը: 1441—1443 թվականներին, Մոսկվայի մեծ իշխան Վասիլի Վասիլևիչը երկու նամակով դիմում է բյուզանդական կայսրին և Պատրիարքին և խնդրում, որ երկուստեք խաղաղ համաձայնությամբ ճանաչվի Ռուսաց եկեղեցու անկախությունը: Կայսրն ու Պատրիարքը մերժում են:

1448 թվականի դեկտեմբերի 15-ին Մոսկվայի մեծ իշխանը հրավիրում է ռուս հոգևորականության սրբազումար ժողով: Նույն թվականին, Մոսկվայան Ռուսիայի իշխանության ֆաղափական իմաստությամբ և ուղղափառության նախանձախնդիր ռուս բարձրատիեան հոգևորականության որոշումով, Ռուսաց Պրավոսլավ եկեղեցին իրեն հայտարարում է ինքնուրույն և անկախ՝ Կոստանդնուպոլսի Հունաց Պատրիարքից և բյուզանդական կայսրների ազդեցությունից: Ռուս եպիսկոպոսների սրբազումար ժողովը միաձայն Ռուսիայի միտրոպոլիտական Սրբազան Դանի վրա է բարձրացնում Կիևի և Համայն Ռուսիո միտրոպոլիտ, «հայրենի երկրի մեծ վշտակիր, երանելագույն Իոնի»՝ Ռյազանի եպիսկոպոսին: Նույն ժողովի որոշումով և ռուս հոգևորականության միաձայն հավանությամբ, Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցին, որ մինչ այդ էլ «ժողովրդական էր՝ ըստ հոգվո և ազգային՝ ըստ գործառնության», այնուհետև դարձավ հաստատապես և անդառնալիորեն ինքնանկախ (ավտոկեֆալ)՝ կանոնապես և անկախ՝ նվիրապետությամբ:

Պատմական այդ մեծ դեպքից հետո, Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցին «նոր ուժով և առավել վստահությամբ ձեռնամուխ է լինում ռուս ժողովրդի հոգևոր լուսավորության և բարոյական դաստիարակության, ռուս երկրի զարգացման և ամրապնդման, ռուս պետության անվտանգության ու հզորության փառապանծ գործին»:

Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցին իր հազարամյա գոյության ընթացքում շնորհակալ դեր է կատարել ռուս ժողովրդի կրոնաբարոյական, հասարակական-կրթական ու քաղաքական կյանքում: Ռուս վեհաձեռն, ազնիվ, աշխատասեր ու մեծահոգի ժողովրդի շատ սերունդներ, իրենց կրոնաբարոյական դաստիարակությունը, հայրենասիրության վառ զգացմունքը, քրիստոնեական մարդասիրության վեհ գաղափարները ստացել են հարազատ, Մայրենի եկեղեցու ծոցում:

Հետագայում ռուս միտոպոլիտներին փոխարինում են Ռուս եկեղեցու պատրիարքներ, սկսած առաջին Պատրիարք Հոբից (1591—1607 թ. թ.):

1590-ական թվականներին Մոսկվայում գումարված հույն և ռուս եպիսկոպոսների համագումարը, Կոստանդնուպոլսի Տիեզերական Պատրիարքի նախագահության տակ, կանոնականացրեց Ռուսաց Պատրիարքական Աթոռի օրինականությունը: Ինքնագլուխ Օրթոդոքս եկեղեցիների նվիրապետական շարքում հինգերորդ Աթոռ համարվեց Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցու Պատրիարքությունը:

1590—1721 թվականներին Մոսկվայի Պրավոսլավ եկեղեցու Պատրիարքական Աթոռի վրա բազմել են 10 պատրիարքներ: 1700 թվականի հոկտեմբերի 10-ին վախճանվեց Ադրիանոս Պատրիարքը, որի մահից հետո վերացվեց Պատրիարքությունը և նրա տեղ հաստատվեց Ս. Սիմեոնի կոլեգիալ (հավաքական) ղեկավարությունը: Պետության գլուխ կանգնած Պետրոս Ա ցարը, որպես օծյալ, հռչակվեց նաև Ռուս եկեղեցու պետ, գլուխ, ինքնիշխան, տեր ու տնօրեն:

Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցու սինոդական ղեկավարության այս շրջանը տևեց մինչև 1917 թվականը:

1917 թվականին, Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Տիխոնի օրով, Ռուս եկե-

ղեցին, ազատագրվելով ցարական ինքնակալության կապանքներից, վերահաստատեց իր Պատրիարքությունը: 40 տարուց ի վեր, ՍՍՌՄ Կոնստիտուցիայի սկզբունքների համաձայն, Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցին բաժանվել է պետությունից և ապրում է ու ստեղծագործում իր սեփական օրենքներով, անկախ և ինքնուրույն կերպով:

Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցու Պատրիարքության վերահաստատումը առաքելության, ավետարանական բարոյության նոր հորիզոն բացեց Ռուս եկեղեցու առաջ:

Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցու արժանավոր Գահակալ, Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Նոդին Մրբություն Ալեքսի, ընտրված 1945 թվականի փետրվարի 4-ին, ձեռնհասորեն ղեկավարում է եկեղեցուն, աստվածային օգնությամբ և իր ժողովրդի սիրով:

Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցու Պատրիարքության վերահաստատման 40-ամյակի տոներ հանդիսացավ վառ արտահայտությունը Պրավոսլավ եկեղեցու միասնականության, կենսունակության և քրիստոնեական համագործակցության:

Այսօր, քրիստոնեական աշխարհում Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցին շնորհակալ և աստվածահան գործ է կատարում ժողովրդի կրոնական դաստիարակության գործում, որպես քրիստոնեական մշակույթի ջանակիր, խաղաղության պաշտպան, իր բազմամիլիոն հավատացյալներով, եկեղեցական նվիրապետությամբ, կազմակերպվածությամբ, կրոնական մամուլով, հոգևոր ակադեմիաներով:

Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին, նրա դարավոր ու պատմական կենտրոն աստվածակառույց Ս. Էջմիածինը, Ամենայն Հայոց Հայրապետությունը, Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցու Պատրիարքության վերահաստատման 40-ամյակի ուրախ առիթով, սրտագին մաղթում են նրան հարատևություն, անսասանություն, պայծառություն՝ իր առաքելության մեջ, ի փառս Քրիստոնեական եկեղեցու և ի մխիթարություն հավատացյալ քրիստոնյա ժողովուրդների:

Վեհափառ Հայրապետը Մոսկվայում Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցու Պատրիարքության վերահաստատման 40-ամյակին նվիրված հանդիսություններին, արտահայտելով Ամենայն

Հայոց Հայրապետության և Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի անկեղծ հարգանքն ու սերը հանդեպ ողորմ ժողովրդի փառապանք Մայրենի եկեղեցու, Իր ողջույնի խոսքի մեջ ասում էր.

«Բրիստոսի փառքի համար ապրող ու գործող մի մեծ և գորավոր զինվորություն է Ռուս Պրավոսլավ Ս. եկեղեցին, որ դարեր, դարեր շարունակ հանդիսացած է նշմարիտ հավատի բերդ, և ոգեկան լույսի աղբյուր և հոգևոր խաղաղության նավահանգիստ, ծովից ծով և օվկիանոսից օվկիանոս տարածվող Ռուսական աշխարհի մեջ: Եվ այսօր էլ նույն հավատի բերդն է, նույն լույսի աղբյուրը, նույն խաղաղության նավահանգիստը հավատացյալ հոգիների համար, իմաստուն և հեղինակավոր հովվապետությանը ներքև նորին Սրբություն Ալեքսի Պատրիարքի:

... Ավելի քան երկու հարյուր տարիների ֆրիստոնեական եղբայրական սիրո և փոխադարձ հարգանքի ու գործակցության արմատացած կապեր կան մեր երկու եկեղեցիների և մեր երկու ժողովուրդների միջև: Այդ կապերը անփակտելի են դարձել մեր հավատացյալ ժողովուրդների աղոթքներով և արյունով գրված պատմությամբ: Այդ կապերը ամուր և անփակտելի կմնան հավիտյան: Եվ ինչպես անցյալի մեջ, նաև այսօր և միշտ,

Հայ եկեղեցին կլինի Ձեր կողքին, բոլոր եկեղեցիների կողքին՝ համապնդումն Քրիստոսի եկեղեցու, համապնդումն սիրո և եղբայրության ոգու մարդկանց միջև, համապնդումն աշխարհի խաղաղության:

Ռուս ժողովուրդը, Ռուս մեծ եկեղեցին միշտ ֆրիստոնեական եղբայրական սեր, սրտառուչ և ազնիվ համակրանք է տածել դեպի հայ ժողովուրդը և նրա Մայրենի եկեղեցին, դեպի մեր եկեղեցական նվիրապետությունը, ինֆեռույնությունը: Մանավանդ վերջին տարիներին, երջանկահիշատակ Գեորգ Զ Կաթողիկոսի օրերից սկսած, փոխադարձ սիրո և ֆրիստոնեական համագործակցության ոգին միշտ վառ է եղել երկու եկեղեցիների և հավատացյալների միջև: Փոխադարձ սրբազան վստահության, հարգանքի և սիրո վրա է խարսխված Ռուս և Հայ եկեղեցիների ֆրիստոնեական հոգևոր հաղորդակցությունը, երկու Ուղղափառ եկեղեցիների ավետարանական եղբայրությունը, որը օրերի հետ աճում է և ամրապնդվում, վերածվելով սրտառուչ մտերմության և համագործակցության:

Թող է՛լ ավելի անի և ամրապնդվի Հայ և Ռուս եկեղեցիների եղբայրական համագործակցությունը:

